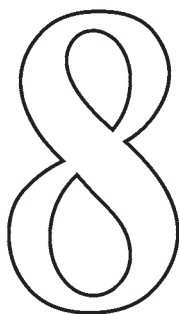

З. І. Бадзевіч, І. М. Саматыя

ДЫДАКТЫЧНЫ МАТЭРЫЯЛ

па БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

клас

Дапаможнік для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі
з беларускай і рускай мовамі навучання

*Рэкамендавана Навукова-метадычнай установай
«Нацыянальны інстытут адукацыі»
Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь*

М а з ы р
«Белы Вецер»
2 0 1 5

Купить в Беларуси: <http://belveter.by>

УДК 811.161.3(075.3=161.3=161.1)

ББК 81.2Бел-922

Б15

Р э ц е н з е н т ы:

кафедра сучаснай беларускай мовы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
(старшы выкладчык кафедры **А. А. Радзевіч**);
метадыст вышэйшай катэгорыі аддзела грамадска-гуманітарнай адукацыі дзяржаўнай
установы адукацыі «Мінскі гарадскі інстытут развіцця адукацыі» **В. Л. Душэўская**

Бадзевіч, З. І.

Б15 Дыдактычны матэрыял па беларускай мове. 8 клас : дапаможнік для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання / З. І. Бадзевіч, І. М. Саматыя. — Мазыр : Белы Вецер, 2015. — 171, [1] с.

ISBN 978-985-574-493-2.

У кнізе сабраны практыкаванні, якія дапаўняюць асноўны змест вучэбнага дапаможніка па беларускай мове для 8 класа школ з беларускай і рускай мовамі навучання. Змест практыкаванняў і заданні да іх дазваляюць выкарыстоўваць матэрыялы для паглыблення тэарэтычных звестак аб мове і маўленні (у адпаведнасці з праграмай па беларускай мове), выпрацоўкі пунктуацыйных, арфаграфічных уменняў і навываў, удасканалення маўленчай дзейнасці вучняў ва ўсіх яе формах (слуханні, гаварэнні, чытанні і пісьме), навучання камунікацыі.

Адрасуецца настаўнікам устаноў агульнай сярэдняй адукацыі.

УДК 811.161.3(075.3=161.3=161.1)

ББК 81.2Бел-922

ISBN 978-985-574-493-2

© Бадзевіч З. І., Саматыя І. М., 2015

© Афармленне. ТАА ВД «Белы Вецер», 2015

Купить в Беларуси: <http://belveter.by>

Умоўныя абзначэнні

- — дадатковыя заданні;
- ^a — зрабіць арфаграфічны разбор слова;
- ^л — правесці лексічны разбор слова;
- ^м — зрабіць марфалагічны разбор слова;
- ^с — разабраць слова па саставе;
- ^{сл} — правесці словаўтваральны аналіз слова;
- ^{сн} — зрабіць сінтаксічны разбор сказа;
- ^ф — зрабіць фанетычны разбор слова.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. *Адамчык, В.* Дзікі голуб : апавяданні / В. Адамчык. Мінск: Маст. літ., 1972. 189 с.
2. *Адамчык, В.* Раяль з адламаным вечкам : апавяданні : для ст. шк. узросту / В. Адамчык ; маст. М. С. Будавей. Мінск: Юнацтва, 1990. 245 с.
3. *Адамчык, В.* Чужая бацькаўшчына : раман / В. Адамчык ; маст. А. К. Шэвераў. Мінск: Маст. літ., 1978. 335 с.
4. *Александровіч, С. Х.* Далёкія зарніцы / С. Х. Александровіч. Мінск: Беларусь, 1967. 208 с.
5. *Александровіч, С. Х.* Крыжавыя дарогі : аповесць пра Я. Коласа / С. Х. Александровіч ; маст. Ф. І. Янушкевіч. Мінск: Маст. літ., 1985. 333 с.
6. *Арабей, Л. Л.* Сярод ночы. Тэкст, аповесці, апавяданні : [зборнік]. Мінск: Беларусь, 1968. 286 с.
7. *Арлоў, У.* Калі ўжо змоўк галасок «Малінаўкі» / Уладзімір Арлоў // Адсюль выток, адсуль натхненне : Шклоўшчына літаратурная : проза, паэзія, публіцыстыка / уклад. А. Марціновіч. Мінск: Беларусь, 2007. С. 318—323.
8. *Асіпенка, А.* Збор твораў : у 3 т. / А. Асіпенка ; прадм. Л. Савік. Мінск: Маст. літ., 1989—1990. Т. 3.
9. *Асташонак, А.* Жоўты колер белага снегу : камерная проза / А. М. Асташонак. Мінск: Маст. літ., 2006. 303 с.
10. *Багданавя, Г. Б.* Чароўны абрус : для дашк. узросту / Г. Б. Багданавя. Мінск: Юнацтва, 1999. С. 114.
11. *Багдановіч, І.* Фрэскі : вершы і паэмы / Ірына Багдановіч. Мінск: Маст. літ., 1989. 118 с.
12. *Багдановіч, М.* Поўны збор твораў : у 3 т. / Максім Багдановіч ; Акад. навук Беларусі, Ін-т літ. ; рэдкал.: В. В. Зуёнак [і інш.]. Мінск: Навука і тэхніка, 1992—1995. Т. 3.
13. *Барадулін, Р. І.* Выбраныя творы / Рыгор Іванавіч Барадулін ; уклад., прадм., каментар. М. Скоблы. Мінск: Кнігазбор, 2008. 596 с.
14. *Баршчэўскі, Я.* Выбраныя творы / Ян Баршчэўскі. Мінск: Кнігазбор, 1998. 480 с.
15. *Баторын, Ф.* На вуліцы Максіма Багдановіча: Вершы, паэмы / Фелікс Баторын. Мінск: Кнігазбор, 2007. 424 с.
16. *Белакоз, А.* Гудзевіцкі літаратурна-этнаграфічны музей // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. Т. 3. Мінск: Навука і тэхніка, 1996.
17. *Беларуская дзіцячая літаратура* / пад рэд. М. Яфімавай і М. Барсток. Мінск: Выш. школа, 1980. С. 354.
18. *Беларуская мова : энцыклапедыя* / пад рэд. А. Я. Міхневіча ; рэдкал.: Б. І. Сачанка (гал. рэд.) і інш. Мінск: Беларус. энцыклапедыя імя П. Броўкі, 1994. 654 с.
19. *Беларуская мова, літаратура, мастацтва, 1992.* Тэкст, рэкамендацыйны бібліяграфічны паказальнік, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь,

Нацыянальная бібліятэка Беларусі ; [склад.: Н. Д. Кулак, Т. Я. Мамедава, рэд.: А. В. Мураўёва, Л. Г. Кірухіна]. Мінск: Нацыян. бібліятэка Беларусі, 1993. 151 с.

20. *Бічэль, Д.* Дзе ходзяць басанож / Д. Бічэль. Мінск: Маст. літ., 1983. С. 180.

21. *Боская камедыя / Дантэ Аліг'еры* ; пер. з італ., тлумачэн. і паслясл. У. Скарынкіна ; прадм. і рэд. пер. Я. Сіпакова. Мінск: Маст. літ., 1997. 541 с.

22. *Бохан, Р.* У добры час [Электронны рэсурс] / Р. Бохан. Рэжым доступу: <http://referatdb>. Дата доступу: 10.01.2009.

23. *Броўка, П.* Збор твораў : у 9 т. / П. Броўка ; рэдкал.: Р. І. Барадулін [і інш.]. Мінск: Маст. літ., 1987—1992. Т. 9.

24. *Брыль, Я.* Выбраныя творы / Я. Брыль. Т. 1—3. Мінск: Маст. літ., 1992—1993.

25. *Бураўкін, Г.* Выбранае. 1955—1995: Вершы. Паэмы. Казкі. Песні / Г. Бураўкін ; маст. М. Р. Казлоў. Мінск: Маст. літ., 1998. 382 с.

26. *Бураўкін, Г.* Выбраныя творы : у 2 т. / Г. Бураўкін ; аўт. прадм. Р. Барадулін. Мінск: Маст. літ., 1986. Т. 2.

27. *Бураўкін, Г.* Жураўліная пара: вершы канца стагоддзя / Г. Бураўкін. Мінск: Кнігазбор, 2004. 155 с.

28. *Бураўкін, Г.* Полаччына / Г. Бураўкін // Вершы пяці кніг : выбранае / Г. Бураўкін. Мінск: Маст. літ., 1976. С. 13.

29. *Бусько, М.* Заручаны з харакствам [Электронны рэсурс] / М. Бусько. Рэжым доступу: <http://www.polymia.by>. Дата доступу: 09.2011.

30. *Варановіч, А. У.* Агні хат : апавесць, апавяданні / Адольф Варановіч. Мінск: Маст. літ., 1986. С. 134.

31. *Васілевіч, А.* Выбраныя творы : у 3 т. / А. Васілевіч ; аўт. прадм. Б. Бур'ян. Мінск: Маст. літ., 1982—1983. Т. 3.

32. *Васілеўская, Г.* Выбранае: апавесці і апавяданні : для сярэд. і ст. шк. узросту / Г. Васілеўская. Мінск: Юнацтва, 1986. 163 с.

33. *Ветразь: пісьменнікі народаў СССР і замежных краін — дзецям: вершы, апавяданні, казкі : [штогоднік дзіцячай літаратуры : для малод. шк. узросту].* Мінск: Кнігазбор, 1985. 389 с.

34. *Ветразь: пісьменнікі народаў СССР і замежных краін — дзецям: вершы, апавяданні, казкі : [штогоднік дзіцячай літаратуры : для малод. шк. узросту].* Мінск: Кнігазбор, 1992. 402 с.

35. *Віняцкі, М.* Каб не пагасла зорачка надзей... : вершы / М. Віняцкі. Мінск: Кнігазбор, 1998. 128 с.

36. *Вітка, В.* Дзецям : выбраныя творы : у 2 кн. / В. Вітка ; аўт. прадм. В. Бечык ; маст. К. П. Шаранговіч. Мінск: Юнацтва, 1986. Кн. 2.

37. *Вольскі, А.* Адэльчыны ручнікі: апавесць, апавяданні, казкі, п'еса : для мал. шк. узросту / А. Вольскі ; маст. І. М. Лобан. Мінск: Маст. літ., 2002. 286 с.

38. *Вялюгін, А.* Выбраныя творы : у 2 т. / А. Вялюгін ; аўт. прадм. Р. Барадулін. Мінск: Маст. літ., 1984. Т. 2.

39. *Вярцінскі, А.* Святло зямное: выбр. вершы і паэмы / А. Вярцінскі ; уступ. арт. А. Сямёнавай. Мінск: Маст. літ., 1981. 430 с.

40. Вясёлка : апавяданні, казкі, вершы : для дзяцей / уклад.: Т. С. Тарасава, М. А. Маляўка ; маст. Я. Ларчанка і інш. Мінск: Кнігазбор, 1997. 246 с.
41. *Галубовіч, Я.* Пастарайся стаць чалавекам... : апавяданні, абразкі / Я. Галубовіч. Мінск: Маст. літ. 1993. 157 с.
42. *Гардзей, В. К.* 3 мінулага не вяртаюцца : аповесці, апавяданні / В. К. Гардзей. Мінск: Маст. літ., 2013. 511 с.
43. *Гардзей, В.* Пярсцёнак Анатоля Сербантовіча / Віктар Гардзей // Адсюль выток, адсюль натхненне : Шклоўшчына літаратурная : проза, паэзія, публіцыстыка / уклад. А. Марціновіч. Мінск: Беларусь, 2007. С. 248—249.
44. *Гігевіч, В. С.* Крах цывілізацыі : аповесць / В. С. Гігевіч. Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2012. 288 с.
45. *Гілевіч, Н.* Выбраныя творы : у 2 т. / Н. Гілевіч ; уступ. арт. В. Каваленкі. Мінск: Маст. літ., 1981. Т. 2.
46. *Гінько, А.* Пяшчота пры журбе / А. Гінько. Мінск: Маст. літ., 2003. 86 с.
47. *Глобус, А.* Скрыжаванне : апавяданні / Адам Глобус. Мінск: Маст. літ., 1993. С. 172.
48. *Горшков, А. И.* Все богатство, сила и гибкость нашего языка : А. С. Пушкин в истории русского языка : книга для внеклас. чтения уч. сред. классов / А. И. Горшков. М.: Просвещение, 1993. 176 с.
49. *Грахоўскі, С.* Выбраныя творы / С. Грахоўскі ; уклад., камент. Т. Грахоўскай, К. Цвіркі ; прадм. Л. Савік. Мінск: Кнігазбор, 2007. 542 с.
50. *Грачанікаў, А.* Зорны палёт : вершы, казкі, легенды : для дашк. і мал. шк. узросту / А. Грачанікаў ; маст. В. Тарасаў. Мінск: Юнацтва, 1988. 173 с.
51. *Далідовіч, Г.* Міг маладосці : апавяданні, аповесці / Г. Далідовіч. Мінск: Маст. літ., 1987. 439 с.
52. Дзіцячая энцыклапедыя гісторыі Беларусі // Бярозка. 1993. № 4—13.
53. *Доўнар, Л.* Недзяржаўная выдавецкая дзейнасць у Беларусі: гісторыя і сучаснасць : матэрыялы Міжнар. навукова-практ. канф. (Мінск, 3—4 кастр. 1996 г.) / рэдкал.: А. Трусаў, Т. Самайлюк і інш. Мінск: Тэхналогія, 1997. 70 с.
54. *Дубоўка, У.* Выбраныя творы : у 2 т. / У. Дубоўка ; уступ. арт. В. Віткі. Мінск: Беларусь, 1965. Т. 2.
55. *Дудзюк, З.* Кола Сварога : раман-рэканструкцыя / З. Дудзюк ; маст. І. Л. Гардзіёнак. Мінск: Беларусь, 2006. 293 с.
56. *Дуктаў, У.* Трэцяя асоба : апавяданні / У. Дуктаў. Мінск: Маст. літ., 1997. 174 с.
57. *Дэбіш, А. І.* Калядная вячэра : [вершы] / Анатоль Дэбіш. Белья птахі : [вершы] / Васіль Дэбіш. Мінск: Юнацтва, 1992. 48 с.
58. *Жуковіч, В.* Хто хацеў бы пакатацца? : вершы / Васіль Жуковіч. Мінск: Маст. літ., 2014. 53 с.
59. *Званак, А.* Сябрына : выбр. творы : вершы, паэмы, 1925—1985 / А. Званак ; аўт. прадм. Р. Няхай. Мінск: Маст. літ., 1987. 383 с.
60. *Зуёнак, В.* Выбраныя творы / В. Зуёнак ; прадм. Н. Заяц. Мінск: Кнігазбор, 2010. 513 с.

61. *Льіна, Я.* Незвычайны гадзіннік [Электронны рэсурс] / Я. Льіна. Рэжым доступу: <http://www.usebelarusy>. Дата доступу: 19.01.2013.

62. *Каганец, К.* Творы / К. Каганец. Мінск: Маст. літ., 1979. с. 113.

63. *Казлоў, А.* Той, хто абганяе сны : апавесці / А. Казлоў ; маст. А. Капульцэвіч. Мінск: Маст. літ., 2014. 285 с.

64. *Казько, В.* Выбраныя творы : у 2 т. / В. Казько ; прадм. Н. Ігруновай ; маст. А. А. Бетанавы. Мінск: Маст. літ., 1990. Т. 2.

65. *Калеснік, У. А.* Лёсам пазнае : выбраныя літаратурныя партрэты і нарысы / У. А. Калеснік. Мінск: Маст літ., 1982. 558 с.

66. *Камейша, К. В.* Курганны звон : вершы, балады і паэмы / К. В. Камейша. Мінск: Чагыры чвэрці, 2014. 142 с.

67. *Камейша, К. В.* Непаўторныя імгненні : выяўленчы матэрыял, фотальбом / К. В. Камейша ; уклад. Л. В. Лоўчая ; вершы К. В. Камейшы ; мастак А. П. Сітайла ; рэдкал.: Т. У. Бялова [і інш.]. Мінск: Бел. энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2010. 109с.

68. *Каневскі, А.* О пользе знаков препинания [Электронный ресурс] / А. Каневский // Журнал Стрекозы. Режим доступа: <http://www.ml-style.net/index.php/slovo/109-znaki-preripaniya.html>. Дата доступа: 19.01.2010.

69. *Кармазаў, В.* З вясною ў адным вагоне : апавесці, эсэ, дзённік : для сярэд. і ст. шк. узросту / В. Кармазаў; маст. А. Г. Званароў. Мінск: Юнацтва, 2002. 399 с.

70. *Караткевіч, У.* Збор твораў : у 8 т. / У. Караткевіч; рэдкал.: С. А. Андраюк [і інш.] ; аўт. прадм. В. Быкаў. Мінск: Маст. літ., 1987—1991. Т. 8.

71. *Каўрус, А. А.* Стылістыка беларускай мовы / А. А. Каўрус. 3-е выд., дапрац. і дап. Мінск: Нар. асветы, 1992. 207 с.

72. *Кліменценка, С.* Не пагаснуць зоркі ў небе, покуль неба будзе [Электронны рэсурс] / С. Кліменценка. Рэжым доступу: <http://belarus.kulichki.net/index.php>.

73. *Клімковіч, М.* [Электронны рэсурс]: апавесці, апавяданні, кнігі / Максім Клімковіч // Беларуская палічка: беларус. электрон. б-ка. Рэжым доступу: http://knihi.com/Maksim_Klimkovic. Дата доступу: 10.01.2008.

74. *Клімковіч, М.* Мяжа па даляглядзе : апавесці, дэтэктыўны раман / Максім Клімковіч. Мінск: Маст. літ., 1994. 174 с.

75. *Клімковіч, М.* Лядоўня / М. Клімковіч, М. Шайбак // Бярозка.

76. *Кляшчонак, А.* Дыетычная каўбаса : апавяданне / А. Кляшчонак // Бярозка. 1996. № 4. С. 23—25.

77. *Колас, Я.* Збор твораў : у 20 т. / Я. Колас ; НАН Беларусі, Ін-т мовы і літ. ; рэдкал.: М. У. Мясніковіч [і інш.]. Мінск: Беларус. навука, 2007—2012. Т. 16. Публіцыстыка, 1906—1950 / рэд. Т. С. Голуб, М. І. Мушынскі; падрыхт. тэкстаў і камент. А. А. Васілевіч [і інш.]. 2011. 767 с.

78. *Корбан, У. І.* Дзядкава крыўда : апавяданні, гумарэскі, турысцкія замалёўкі / У. І. Корбан. Мінск: Маст. літ., 1982. 301с.

79. *Корчак, Януш.* Избранные педагогические произведения / пер. с пол. К. Э. Сенкевич ; сост. и авт. примеч. Е. С. Рубенчик ; под ред. и с предисл. М. Ф. Шабаровой ; [послел. И. Неверли]. М.: Просвещение, 1966. 470 с.

80. *Крамко, Я.* Разам з дзядулем : апавяданні, казкі і замалёўкі аб роднай прыродзе : для малод. і сярэд. шк. узросту / Яўген Крамка ; [прадм. В. Дранчука]. Мінск: Польша, 1997. С. 124.

81. *Кулакоўскі, А.* Выбраныя творы : у 2 т. / А. Кулакоўскі; уступ. арт. С. Андраюка. Мінск: Маст. літ., 1984. Т. 2.

82. *Купала, Я.* Поўны збор твораў : у 9 т. / Я. Купала ; Акад. навук Беларусі, Ін-т літ. ; рэдкал.: С. А. Андраюк [і інш.]; прадм. У. Гніламёдава. Мінск: Маст. літ., 1995—2003. Т. 9. Кн. 1. Пераклады; Эпістальярная спадчына; Дарчыя надпісы; «Расейска-беларускі слоўнік»; Калектыўнае; Службовыя і асабістыя дакументы; Дадатак / рэд.: М. І. Мушынскі, В. У. Скалабан. Мінск: Маст. літ., 2003. 686 с.

83. *Лаўрэль, Я. М.* Протчанка Васіль Ульянавіч / Я. М. Лаўрэль // Беларуская мова : энцыклапедыя / пад рэд. А. Я. Міхневіча ; рэдкал.: Б. І. Сачанка (гал. рэд.) і інш. Мінск: Беларус. энцыклапедыя імя П. Броўкі, 1994. С.431—432.

84. *Ліпскі, У.* Усе мы — радня : аповесць, апавяданні / У. Ліпскі. Мінск: Маст. літ., 2010. 350 с.

85. *Лозка, А.* Беларуская баглейка: Каляндарныя і абрадавыя гульні / А. Лозка. Мінск: Тэхналогія, 1997. 82 с.

86. *Лужанін, М.* Збор твораў : у 3 т. / М. Лужанін ; уступ. арт. А. Вялюгіна. Мінск: Беларусь, 1968—1969. Т. 2. Апавяданні вершам, прозаю. 1969. 430 с.

87. *Лыч, Л.* Гісторыя культуры Беларусі / Л. Лыч, У. Навіцкі. Мінск: Беларусь, 1996. С. 453.

88. *Мажэйка, Н. С.* Бурак Леанід Іванавіч // Беларуская мова : энцыклапедыя / пад рэд. А. Я. Міхневіча ; рэдкал.: Б. І. Сачанка (гал. рэд.) і інш. Мінск: Беларус. энцыклапедыя імя П. Броўкі, 1994. С.105—106.

89. *Макаль, П.* Твар і душа : кніга паэзіі / П. Макаль. Мінск: Маст. літ., 1995. 174 с.

90. *Мароз, У.* За брамай забытых мелодый : эсэ, вершы, мініяцюры / Уладзімір Мароз. Мінск: Маст. літ., 2004. 254 с.

91. *Марыніна, А.* Запіска [Электронны рэсурс] / А. Марыніна. Рэжым доступу: <http://marginina.ru>. Дата доступу: 10.01.2009.

92. *Маўр, Я.* Збор твораў : у 4 т. / Я. Маўр ; рэдкал.: В. Вітка [і інш.]; аўт. уступ. арт. А. Якімовіч. Мінск: Маст. літ., 1975—1976. Т. 4.

93. *Мележ, І.* Збор твораў : у 10 т. / І. Мележ; Акад. навук Беларус. ССР, Ін-т літ.; рэдкал.: А. М. Адамовіч [і інш.]. Мінск: Маст. літ., 1979—1985. Т. 10.

94. *Мехаў, У.* Кузёмка Дубанос — цароў камедыянт / У. Мехаў. Мінск: Юнацтва, 1974. 119 с.

95. *Міхневіч, А.* Выбраныя працы / А. Міхневіч ; рэдкал.: З. Бадзевіч [і інш.]. Мінск: Права і эканоміка, 2006. 229 с.

96. *Мицкевіч, А.* Выбраныя творы : пер. з пол. / А. Мицкевіч ; уклад., прадм. і камент. К. Цвіркі. Мінск: Кнігазбор, 2003. 637 с.

97. *Мушынская, Т. М.* Вершы, апавяданні, казкі : для дзяцей мал. шк. узросту / Т. М. Мушынская ; маст. Г. С. Хінка-Янушкевіч. Мінск: Літаратура і мастацтва, 2008. 136 с.

98. *Навалачкін, М. Аб'ява* / М. Навалачкін // Зорны карагод : [зборнік : пераклад з рус. мовы : для малод. шк. узросту] : у 2 кн. / [уклад.: У. Анісковіч, У. Марук ; рэд. савет: Э. Агняцвет і інш. ; уступ. арт. С. Аляксеева]. Мінск: Юнацтва, 1987. 221 с.

99. *Наварыч, А. Ноч пацалункаў незалежнасці : апавяданні* / А. Наварыч ; маст. М. Будавей. Мінск: Юнацтва, 1989. 110 с.

100. *Навуменка, І. Збор твораў* : у 6 т. / І. Мележ ; прадм. І. Навуменкі ; заўв. Ф. Куляшова. Мінск: Беларусь, 1969—1971. Т. 6.

101. *Никитина, Е. И. Русская речь: Развитие речи*. 8 кл. : учебник для общеобразоват. учреждений / Е. И. Никитина. 6-е изд., стереотип. М.: Дрофа, 2001. 224 с.

102. *Панчанка, П. Выбраныя творы: для ст. шк. узросту* / П. Панчанка ; уклад. В. Шніп. Мінск: Маст. літ., 2009. 238 с.

103. *Папурэнка, І. Каханая мая...* [Электронны рэсурс] / І. Папурэнка. Рэжым доступу: <http://kamunikat.org/halounaja.html>. Дата доступу: 09.11.1999.

104. *Пархута, Я. Сонечныя борці : аповесць, лірычныя навелы* / Я. Пархута ; [уклад. Ю. Пацопя]. Мінск: Маст. літ., 2011. 463 с.

105. *Пашкоў, Г. Дзяўчынка з блакітным мячыкам : кніга паэзіі* / Г. П. Пашкоў. Мінск: Маст. літ., 1986. 149с.

106. *Пашкоў, Г. Тваім святлом благаславены : вершы і паэма* / Г. Пашкоў. Мінск: Маст. літ., 2006. 239 с.

107. *Пташнікаў, І. Выбраныя творы* : у 2 т. / І. Пташнікаў. Мінск: Маст. літ., 1980. Т. 2.

108. *Пушкин в истории русского языка* : [текст] : кн. для внеклассного чтения учащихся ст. классов / А. И. Горшков. М.: Просвещение, 1993. 176 с. (в пер.).

109. *Разанаў, А. С. У горадзе валадарыць Рагвалод: Вершаказы і пункціры* / А. С. Разанаў. Мінск: Маст. літ., 1992. 144 с.

110. *Раманы, аповесці, апавяданні* / уклад.: У. М. Сіўчыкаў, А. У. Сіўчыкава. Мінск: Маст. літ., 2004. 510 с.

111. *Резниченко, Г. Первые залпы «катюши»* / Г. Резниченко // Русский язык : Изложения и сочинения. 8 кл. М.: Дрофа, 2000. 224 с.

112. *Рунец, П. Вясёлыя здарэнні* / Пятро Рунец // Беларуская дзіцячая літаратура : хрэстаматыя. 2-е выд., перапрац. і дап. Мінск: Юнацтва, 2003. С. 502—504.

113. *Сахарчук, В. Ранішні госць : вершы і паэмы* / Васіль Сахарчук. Мінск: Маст. літ., 1994. С. 111.

114. *Сачанка, Б. Выбраныя творы* : у 2 т. / Б. Сачанка ; аўт. прадм. С. Андраюк. Мінск: Маст. літ., 1981. Т. 2.

115. *Свірка, Ю. Узаемнасць : кніга вершаў* / Ю. Свірка. Мінск: Маст. літ., 1993. 174 с.

116. *Сініцын, В. Пунктуацыя* [Электронны рэсурс] / В. Сініцын. Рэжым доступу: <http://imhosclub.lv/ru/>. Дата доступу: 10.01.2010.

117. *Сіпакоў, Я. Выбраныя творы* : у 2 т. / Я. Сіпакоў ; маст. Н. У. Сустава. Мінск: Маст. літ., 1997. Т. 2.

118. *Сіўчыкаў, У.* Гульня ў тастамант : апавяданні, п'есы : для сярэд. шк. узросту / У. Сіўчыкаў. Мінск: Маст. літ., 1992. С. 236.
119. *Содаль, У.* Умей слухаць : Кушлянскія дьяменты — жартоўкі, анекдоткі, народныя апаведы, досціпы / Уладзімір Содаль. Мінск: Беларус. кнігазбор, 2003. 84 с.
120. *Сокалаў-Кубай, Г.* Яўгену Куліку — 60 гадоў [Электронны рэсурс] / Г. Сокалаў-Кубай. Рэжым доступу: <http://vytoki.net/>. Дата доступу: 18.10.2009.
121. *Сулкоўскі, У.* Вяртанне ў родны бераг / У. Сулкоўскі // Роднае слова. 1993. № 11. С. 45—52.
122. Сучасная беларуская п'еса. Мінск: Маст. літ., 2009. 375 с.
123. Сучасная беларуская проза : для сярэд. і ст. шк. узросту / [уклад. А. Лесавік]. Мінск: Маст. літ., 2009. 463 с.
124. *Танк, М.* Збор твораў : у 6 т. / М. Танк ; уступ. слова М. Ароцкі ; маст. Л. В. Чурко. Мінск: Маст. літ., 1978—1981. Т. 6.
125. *Трус, П.* Выбранае : вершы і паэмы / П. Трус ; прадм. і ўклад. І. К. Жыдовіча ; маст. А. В. Александровіч. Мінск: Маст. літ., 1979. 256 с.
126. *Федарэнка, А.* Шчарбаты галер : аповесць, апавяданні : для сярэд. шк. узросту / А. Федарэнка ; маст. В. В. Дударанка. Мінск: Юнацтва, 1999. 207 с.
127. *Хадкевіч, Т.* Цар-дуб / Т. Хадкевіч // Там, дзе вежы Сафіі: Полаччына літаратурная : проза, паэзія / уклад. Н. Гальпяровіч ; аўт. прадм. У. Тачыла. Мінск: Юнацтва, 2003. С. 54—59.
128. Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры / склад. М. Ф. Шаўлоўская. Мінск: Выш. школа, 1996. С. 443.
129. *Цвірка, К.* Воўчая выспа : раман / Кастусь Цвірка. Мінск: Кнігазбор, 2009. 247 с.
130. *Чарказян, Г. Б.* Чатыры крокі [тэкст] / Г. Б. Чарказян ; пер. з курд. і прадм. М. Мятліцкага. Мінск: Логвінаў, І. П., 2010. 174 с.
131. *Чарнышэвіч, А.* Выбраныя творы : у 2 т. / А. Чарнышэвіч. Мінск: Маст. літ., 1979. Т. 2.
132. *Чарняўскі, М. М.* Сонечны кошык : вершы, казкі, прымаўлянкі-забаўлянкі, скарагаворкі, лічылкі, загадкі / Мікола Чарняўскі. Мінск: Маст. літ., 2009. 174 с.
133. *Чарняўскі, М. М.* У трох соснах : сатыра, гумар, лірыка / Мікола Чарняўскі. Мінск: Маст. літ., 1996. 111 с.
134. *Черкасова, В.* Венера на печі // Белорусская деловая газета.
135. Чырвоная кніга ў казках і вершах : [для дзяцей сярэд. шк. узросту] / [уклад. Р. А. Баравікова ; маст.: М. Р. Казлоў, Н. У. Сустава]. Мінск: Літаратура і мастацтва, 2007. 143 с.
136. *Чэмер, М.* Інтэрв'ю / М. Чэмер // Настаўніцкая газета. 01.10.2005.
137. Чэх Святапулк // Часопіс «Польмя»
138. *Шавыркін, М.* Любая, прабач [Электронны рэсурс] / М. Шавыркін. Рэжым доступу: <http://zviazda.by/tag/mixas-shavyrkin/> Дата доступу: 15.10.2002.
139. *Шамякін, І. П.* Збор твораў : у 23 т. / І. Шамякін; НАН Беларусі, Ін-т мовы і літ.; рэдкал.: У. В. Гніламёдаў [і інш.]; прадм. У. В. Гніламёдава. Мінск: Маст. літ., 2010—2014. Т. 23.

140. *Шкраба, Р.* Крынічнае слова : беларускія прыказкі і прымаўкі / Ірына Шкраба, Рыгор Шкраба. Мінск: Маст. літ., 1987. 285 с.

141. *Шніп, В.* Балада камянёў : паэзія і проза / В. Шніп. Мінск: Маст. літ., 2006. 318 с.

142. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі : у 6 т. Т. 1. А — Беліца / рэдкал.: М. В. Біч [і інш.]. Мінск: БелЭн, 1993. 494 с.

143. *Ягоўдзік, У. І.* Адмірал і яго каманда : [кніжка пра матылькоў Беларусі : для мал. і сярэдн. шк. узросту / Уладзімір Іванавіч Ягоўдзік ; фотаздымкі Г. Гулеўскага і інш. ; малонкі А. Лось]. Мінск: Юнацтва, 2004. 12 с.

144. *Якімовіч, А.* Сакрэт Тунгускага метэарыта: Прыгоды шасцікласніка Максіма : апавесці : для сярэд. шк. узросту / А. М. Якімовіч ; [маст. А. А. Арынушкін]. Мінск: Юнацтва, 1993. 255 с.

145. *Якімовіч, А.* Як дзядуля ў прыметы верыў: апавесць пра школьныя гады / А. М. Якімовіч ; [маст. У. С. Пашчасцеў]. Мінск: Нар. асвета, 2012. 80 с.

146. *Янішчыц, Я.* Выбранае / Я. Янішчыц ; уклад.: А. Канапелькі, В. Коўтун ; прагм. Дз. Бугаёва. Мінск: Маст. літ., 2000. 351 с.

147. *Ярац, В.* На роднай зямлі Прыдняпроўя... : вершы / В. Ярац // *Полымя* : літаратурна-мастацкі і грамадска-палітычны часопіс. 2008. № 10. С. 47—51.

148. «Белорусская деловая газета».

149. «Літаратура і мастацтва».

150. «Наша слова».

151. Часопіс «Бярозка».

152. Часопіс «Вясёлка».

153. Часопіс «Маладосць».

154. Часопіс «Мастацтва Беларусі».

155. Часопіс «Спадчына».

Змест

<i>Прадмова</i>	3
РОЛЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ Ў РАЗВІЦЦІ НАЦЫЯНАЛЬнай КУЛЬТУРЫ	4
ПАЎТАРЭННЕ ВЫВУЧАНАГА Ў V—VII КЛАСАХ	14
СІНТАКСІС І ПУНКТУАЦЫЯ	17
Паняцце пра сінтаксіс і пунктуацыю	17
СЛОВАЗЛУЧЭННЕ: БУДОВА, ЗНАЧЭННЕ, УЖЫВАННЕ	22
Віды сувязі	22
Спосабы падпарадкавальнай сувязі	24
ПРОСТЫ СКАЗ	28
Тыпы сказаў па мэце выказвання	28
Парадак слоў у сказе	31
Двухсастаўныя сказы: будова, значэнне, ужыванне. Галоўныя і даданыя члены сказа	32
Сувязь выказніка і дзейніка	35
Аднасастаўныя сказы: будова, значэнне, ужыванне	40
Няпоўныя сказы: будова, значэнне, ужыванне	47
Ускладнены сказ	49
Сказы з аднароднымі членамі: будова, значэнне, ужыванне	49
Сказы са звароткамі	57
Сказы з пачочнымі словамі, устаўнымі канструкцыямі	64
Сказы з адасобленымі членамі: будова, значэнне, ужыванне	69
Адасобленья дапасавання і недапасавання азначэнні	69
Сказы з адасобленымі прыдаткамі	83
Сказы з адасобленымі акалічнасцямі	89
Сказы з адасобленымі дапаўненнямі	94
Сказы з параўнальнымі зваротамі	99
ПАДАГУЛЬНЕННЕ І СІСТЭМАТЫЗАЦЫЯ ВЫВУЧАНАГА ЗА ГОД	103
ДАДАТКОВЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ ДЛЯ ТВОРЧЫХ РАБОТ	111
Тэксты для пераказаў	111
Матэрыялы для падрыхтоўкі да напісання творчых работ	120
Тэксты для самастойнай працы	132
Тэксты да творчых работ па ілюстрацыях вучэбнага дапаможніка	138
<i>ДАДАТАК</i>	161
Як працаваць над апавяданнем па карціне	161
Як працаваць над рэцэнзіяй на сачыненне	161
Як працаваць над апавяданнем	162
<i>Спіс выкарыстанай літаратуры</i>	163

Купить в Беларуси: <http://belveter.by>

6

Вучэбнае выданне

БАДЗЕВІЧ Зінаіда Іванаўна
САМАТЫЯ Ірына Мікалаеўна

ДЫДАКТЫЧНЫ МАТЭРЫЯЛ ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

8 клас

Дапаможнік для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі
з беларускай і рускай мовамі навучання

Галоўны рэдактар *С. Я. Шумак*
Вядучы рэдактар *І. А. Даманчук*
Мастак *А. М. Рогова*
Мастак вокладкі *А. М. Рогова*
Камп'ютарная вёрстка *І. А. Даманчук*

Падпісана да друку з арыгінал-макета 24.07.2015. Фармат 60x84 1/16. Папера афсетная. Друк лічбавы.
Ум. друк. арк. 10,00. Ул.-выд. арк. 7,25. Тыраж 2513 экз. Заказ 452/5744932-1.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:

Таварыства з абмежаванай адказнасцю «Выдавешкі Дом «Белы Вецер». Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворца, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/35 ад 16.01.2015. 247760, г. Мазыр, вул. Савецкая,
198/4. Тэл./факс (0236) 32-51-03, 32-51-22. Філіял: 220007, г. Мінск, вул. Валадзько, 30, оф. 417. Тэл. (017) 224-66-89,
298-50-26, 298-50-27. <http://belveter.by>. E-mail: book@belveter.by

Купить в Беларуси: <http://belveter.by>